

Arbetsmarknadsdepartementet

103 33 Stockholm

REMISSVAR (Ds 2025:26)

Administrativa sanktioner i den arbetsmarknads- politiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen

Förslagen i sammandrag

- Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna ska, om vissa förutsättningar är uppfyllda fatta beslut om sanktionsavgift när en enskild har orsakat att ersättning eller stöd har lämnats felaktigt.
- Sanktionsavgiften bygger på ett strikt ansvar för oriktiga uppgifter och för underlåtenhet att uppfylla en uppgifts- eller anmälningsskyldighet.
- Sanktionsavgiften är som utgångspunkt 25 procent av det återkrävda beloppet. Därutöver föreslås ett minimi- respektive ett maximibelopp.
- En ”ventil” föreslås som innebär att sanktionsavgiften ska sättas ned helt eller delvis om det är oskäligt att ta ut sanktionsavgiften med fullt belopp med hänsyn till omständigheter i det enskilda fallet. Dessutom ska ett beslut kunna överklagas.

Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2027.

Sacos ställningstagande

Saco har beretts möjlighet att lämna synpunkter och kommentarer på de förslag som lämnas i promemorian.

Inledningsvis vill Saco understryka att felaktiga utbetalningar och bidragsbrott riktat mot välfärdssystemet är ett problem som behöver tas på stort allvar eftersom det riskerar att urholka förtroendet för systemet och skada välfärdssamhällets legitimitet. Saco stödjer därför regeringens ambition med att förebygga, upptäcka och beivra brott och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet.

De felaktiga utbetalningar vars områden diskuteras i denna promemoria uppskattas till sammanlagt 2,6 miljarder kronor per år där lönebidrag, arbetslöshetsersättning och nystartsjobb står för den största delen. Utredningen menar att omkring 90 procent av de felaktiga utbetalningarna orsakas av att den enskilde har lämnat felaktiga uppgifter eller inte fullgjort sin anmälningsskyldighet vid ändrade förhållanden som påverkar rätten till eller storleken på socialförsäkringsförmånen. Utredningen uppskattar att omkring hälften

av dessa betalningar orsakas av medvetna handlingar, medan den resterande delen orsakas av slarv, det vill säga runt 45 procent. Det betyder att en betydande del av de felaktiga utbetalningarna i själva verket beror på missförstånd av regelverket, komplexa regler eller felaktigt ifyllda tidrapporter. Man behöver därför ställa sig frågan vad det beror på att en så stor andel av de felaktiga utbetalningarna beror på omedvetna handlingar och om det finns möjligheter att underlätta för den sökande att göra rätt snarare än att straffa, speciellt när det gäller uppgiftslämnande från enskilda individer. Att det karakteriseras som slarv behöver inte betyda att misstaget var lätt att undvika för den enskilde i det aktuella fallet.

Administrativa sanktionsavgifter i den arbetsmarknads-politiska verksamheten

Den arbetsmarknadspolitiska verksamheten är en del av välfärdssystemen och består av arbetsmarknadspolitiska program och andra arbetsmarknadspolitiska insatser. Programmen och insatserna syftar till att stärka den enskildes möjligheter att få eller behålla ett arbete, där lönebidrag och nystartsjobb är viktiga delar. Den här typen av insatser har dessutom visat sig effektiva och verkningsfulla för att ge personer med en svag förankring på arbetsmarknaden ett arbete. Subventionerade anställningar har därför länge varit en viktig del av den aktiva arbetsmarknadspolitiken i Sverige.

Samtidigt pekar Riksrevisionen (RiR 2023:17) på allvarliga risker med felaktiga utbetalningar kopplade till subventionerade anställningar. Man pekar på att riskerna är särskilt stora med nystartsjobben. Riksrevisionen menar att regeringen har utformat de subventionerade anställningarna på ett sätt som medför risker för missbruk. Det gäller särskilt nystartsjobben som har en hög ersättningsnivå men trots det få kontroller. Det är samtidigt svårt för Arbetsförmedlingen att kontrollera löner och försäkringar när arbetsgivare saknar kollektivavtal. Det är också komplicerat att återkräva en felaktigt utbetald ersättning på grund av hur regelverket är konstruerat. Arbetsgivare som medvetet har missbrukat systemet kan strunta i att betala och vänta på att bli stämda av Arbetsförmedlingen i allmän domstol, vilket kan ta flera år eller inte alls bli av. Saco anser därför att det finns goda skäl att se över systemet för återkrav av felaktiga utbetalningar så att Arbetsförmedlingen ges förutsättningar att kunna driva in en felaktigt utbetald ersättning på ett effektivt sätt. Riksrevisionen ger regeringen rekommendationen att stärka kontrollen och motverka felaktiga utbetalningar, vilket delvis ligger i linje med de förslag som presenteras i promemorian.

I promemorian föreslås ett system med sanktionsavgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Den som lämnar en oriktig uppgift som lett till att stöd felaktigt har betalats ut ska få betala en

sanktionsavgift motsvarande 25 procent av det återkrävda beloppet. Det föreslagna systemet bygger på ett strikt ansvar för oriktiga uppgifter och för underlåtenhet att uppfylla en uppgifts- eller anmälningsskyldighet. Det strikta ansvaret innebär att det inte spelar någon roll om det finns något uppsåt bakom handlingen. Förslaget syftar till att sätta press på uppgiftslämnaren att inte slarva med att fylla i korrekta uppgifter. När det gäller subventionerade anställningar så är det arbetsgivaren som ansöker om den subventionerade anställningen hos Arbetsförmedlingen. Det kan därför ställas högre krav på administrativ skicklighet, jämfört med en enskild individ.

På grund av de omfattande missbruken **tillstyrker Saco förslaget** om att införa en administrativ sanktionsavgift riktad mot felaktiga utbetalningar, men är tveksam till om det är ändamålsenligt med ett strikt ansvar eftersom det är den uppsåtliga brottsligheten som i första hand behöver beivras.

Saco anser att det är angeläget att Arbetsförmedlingens kontroller blir mer effektiva. Saco anser också att det är viktigt att det föreslagna systemets ventiler utvärderas efter en tid om regeringen väljer att gå vidare med förslaget om ett strikt ansvar. Det kommer i så fall uppstå fall med sanktionsavgifter där misstag sker på grund av komplicerade regler och omständigheter. Det är viktigt att ventilen fungerar som avsett och att oskäligen fall hanteras på ett ändamålsenligt sätt. Sanktionsavgiften får inte bli en åtgärd som leder till att arbetsgivare avstår från att anställa personer med subventionerade anställningar på grund av risk för sanktioner. Ventilen måste därför få en ändamålsenlig och rimlig tillämpning som i första hand ska förhindra uppsåtliga handlingar som leder till felaktiga utbetalningar. Anställningar med stöd behöver öka, snarare än minska. Det är speciellt viktigt i ett läge där vi har en hög grad av strukturell arbetslöshet med många långtidsarbetslösa som har svårt att hitta ett arbete på egen hand och som därför skulle gynnas av en subventionerad anställning som ett led i att få en osubventionerad anställning längre fram. Tyvärr verkar det som om de subventionerade anställningarna kommer att minska framöver, vilket bland annat beror på arbetsgivarnas ekonomiska förutsättningar. Att i det läget införa sanktionsavgifter som straffar misstag blir kontraproduktivt.

Administrativa sanktionsavgifter i arbetslöshetsförsäkringen

Arbetslöshetsförsäkringen reformerades den 1 oktober 2025 och kvalificeringen för ersättning är sedan dess inkomstbaserad för samtliga nya arbetslöshetsfall med ersättning från försäkringen. Det innebär att vi idag har två parallella försäkringssystem som ska administreras av a-kassorna, eftersom äldre pågående fall fortfarande ska regleras i enlighet med de tidigare reglerna. Detta kommer att gälla under en övergångsperiod tills dess alla äldre arbetslöshetsfall är avslutade, vilket

handlar om flera år. Det innebär en ökad administrativ belastning för arkassorna i nuläget och den närmaste tiden framöver.

Den nya inkomstbaserade försäkringen omgärdas dock av fler problem än vad som tidigare kunde genomskådas. En viktig del av den nya utformningen var att handläggningen skulle förenklas och i högre grad automatiseras. Men det gäller huvudsakligen de enkla fallen med personer som arbetade heltid och sedan blev arbetslösa på heltid, fram till att ett nytt arbete påbörjades på heltid.

Sedan den nya inkomstbaserade arbetslöshetsförsäkringen infördes har det dock blivit tydligt att många arbetslösa har mycket svårt att ange rätt inkomstuppgifter vid den löpande inkomstredovisningen. Det gäller framför allt dem som inte är arbetslösa på 100 procent och som gör olika inbrott i olika anställningar under pågående arbetslöshet. I många fall handlar det om visstidsanställda och timanställda och motsvarande grupper med oregelbundna inkomster som betalas ut vid olika tidpunkter. Det handlar dessutom ofta om personer som redan har en utsatt situation och som är svagt förankrade på arbetsmarknaden. I många fall är det grupper som den nya försäkringen var tänkt att i högre grad inkludera. Förhoppningen är att det kommer att utvecklas rutiner för hur detta ska hanteras på ett effektivare sätt längre fram när handläggningen har satt sig och stabiliserats. Men som det ser ut idag är det orimligt att införa administrativa sanktionsavgifter för att ha angivit felaktiga uppgifter.

Saco avstyrker förslaget om att införa administrativa sanktionsavgifter i arbetslöshetsförsäkringen med ett strikt ansvar för att uppgifterna är helt korrekta uppgifter.

Till detta kan påpekas att det redan idag finns sanktionsmöjligheter vid missbruk så som frångående av ersättningsdagar med varning eller avstängning, en sanktionstrappa om misskötsamheten fortsätter och en återbetalningsskyldighet. Det är inte uppenbart att det behövs ytterligare sanktioner mot arbetslösa även efter att det nya systemet har stabiliserats. Ett beslut om sanktionsavgift kan riskera att främst drabba personer som redan har en ansträngd ekonomisk situation, vilket kan betraktas som orimligt i ett läge när den felaktiga handlingen har skett utan uppsåt.

Sveriges akademikers centralorganisation
Med vänliga hälsningar

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Thomas Andrén
Välfärdsekonom

